

LUND UNIVERSITY

Använd inte pandemin som svepskäl för avregleringar

Hall, Patrik; Kjellberg, Anders; Mellner, Christin; Sandberg, Åke

Published in:
Göteborgs-Tidningen (GT)

2020

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Hall, P., Kjellberg, A., Mellner, C., & Sandberg, Å. (2020). Använd inte pandemin som svepskäl för avregleringar. *Göteborgs-Tidningen (GT)*.

Total number of authors:
4

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Använd inte pandemin som svepskäl för avregleringar

Tre årtionden av resursminskning och styrformen New public management har bäddat för krisens allvar under pandemin. Men pandemin får inte användas som ursäkt för att driva genom fler avregleringar, skriver flera akademiker och forskare.

Göteborg GT 30 april 2020

DEBATT. Covid-19 skapar kris i välfärdens kvalitet, både i arbetet och i den omsorg som ges. Tre årtionden av resursminskning och styrformen New public management (NPM) har bäddat för krisens allvar.

Fordonsindustrin har gått i första ledet med flexibilitet och små lager, så kallad *lean production*. När leveranskedjor bryts, uppstår brist på material och bilindustri som Volvo stänger ner. När samma organisering tillämpas inom vård, omsorg och läkemedelsförsörjning äventyras liv.

För mer än två månader sedan kritiserade Kommunal Väst arbetsmiljön - och därmed omsorgskvaliteten - i hemtjänsten något som de, och forskningen, larmat om i årtal (GT 18/3). I Göteborg ställdes höga kvalitetskrav på företag i hemtjänsten. Två av tre företag fick nej för att de inte höll måttet, men trots det är arbetssituationen inte hållbar. I höstas fanns bara åtta privata hemtjänstföretag i Göteborg, i Stockholm däremot omkring 150, med samordningsproblem som följd.

Årtionden av skattesänkningar har skapat oförmåga att skydda de gamla. Ändå planerade landets kommuner i höstas ytterligare besparingar på ett par miljarder kronor inom äldreomsorgen för år 2020. I boken "Arbete & välfärd" (2019) undersöker vi effekter av NPM och marknadsstyrning i välfärden. Politiken blir åskådare, professioner överflyglas av marknad och byråkrati, arbetsmiljö och kvalitet blir därefter.

Vi har litat på att människor är hyggliga, som Kerstin Ekman skriver (DN 7/4). Tillit har möjliggjort den produktiva och dialogbaserade organisation som varit ett framgångsrecept i svensk ekonomi, med Volvo som stilbildare. På liknande sätt är tillit grundläggande för att välfärdens professioner ska kunna sköta sitt jobb. Nedskärningspolitik och NPM har försvårat detta.

Vi ser försök att använda pandemin för att driva fram fortsatt avreglering. Det är att blanda bort korten. Dagens kris orsakas inte av för mycket planering eller alltför trygga jobb utan av en pandemi, svår att hantera på grund av resursminskningar och oreglerade marknader. Tidigare har avreglering motiverats med sysselsättning för unga och utlandsfödda. Likt den romerske senatoren Catos "för övrigt anser jag att Kartago bör förstöras" är refrängen från arbetsgivarhåll nu: för övrigt anser vi att anställningstryggheten bör försvagas, lönespridningen öka och förhandlingar decentraliseras (Ratiorapporten "Framtidens arbetsliv" 2017).

Flexibilitet är ett tveeggat svärd, som OECD framhåller. Uppluckrad LAS med lätt att avskeda gör företag flexibla. De anställda tvingas vara flexibla. Gigjobb och timanställning ger otrygghet och kompetens- och språkproblem i äldreomsorgen.

Kompetensmässig flexibilitet däremot, förhandlad av fack och arbetsgivare, innebär kvalificerade anställda, vilket främjar konkurrenskraft. Det har föga med januariavtalets uppluckrade LAS att göra, desto mer med den klassiska svenska modellen med kollektivavtal och samspel på lokal-central nivå, en flexibel framtidslösning som lyfts fram av OECD.

Att genomföra januariavtalets avreglerade arbetsrätt är inte ansvarsfullt. Nedmonteringen av Arbetsförmedlingen var aldrig en bra idé, än mindre när kommuner, som kämpar med integration av flyktingar, nu också ska klara en ekonomisk kris.

Ökad lönespridning med sänkta lägstalöner påverkar nivåerna i a-kassa och sjukförsäkring, för om arbetslinjens tvång ska fungera måste skillnaden mellan ersättning och lön vara stor. Den mer hållbara klassiska arbetslinjen bör återkomma: Rätt till jobb och utbildning för att kvalificera sig i omställning, med produktivitet, välfärd och kvalificerade jobb i samklang.

För tre decennier sedan vann marknadsidéerna över vad som uppfattades som byråkratisk detaljreglering. Sedan har långt drivna marknadslösningar skapat ineffektivitet, samordningsproblem, bristande likvärdighet och statusförlust för välfärdens professioner. Nu behöver marknadslösningar bäddas in i en gemensam ram för trygghet och kvalitet i både välfärd och arbetsliv.

Patrik Hall

Professor i statsvetenskap Malmö universitet

Anders Kjellberg

Arbetsmarknadsforskare, professor Lunds universitet

Christin Mellner

Arbets- och organisationspsykolog, fil.dr Stockholms universitet

Åke Sandberg

Organisationsforskare, professor Stockholms universitet

Denna artikel publiceras med tillstånd av GT.

Läs artikeln direkt i GT: <https://www.expressen.se/gt/debatt-gt/anvand-inte-pandemin-som-svepskal-for-avregleringar/>

Image-text:

Årtionden av skattesänkningar har skapat oförmåga att skydda de gamla, skriver Patrik Hall, Anders Kjellberg, Christin Mellner och Åke Sandberg. Foto: SHUTTERSTOCK

Patrik Hall, professor i statsvetenskap Malmö universitet. Foto: MARTIN MAGNTORN

Anders Kjellberg, arbetsmarknadsforskare, professor Lunds universitet. Foto: KENNET RUONA

Christin Mellner, arbets- och organisationspsykolog, fil.dr Stockholms universitet. Foto: PRESSBILD

Åke Sandberg, organisationsforskare, professor Stockholms universitet. Foto: ANDERS ANDERSSON